

УДК 343.237

DOI <https://doi.org/10.32847/ln.2019.8.22>

Гриньків О.О.

к.ю.н.

Державна прикордонна служба України

ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЯ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Сфера кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності (далі – ОРД) Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) спрямована тільки на ті соціальні явища, які певним чином пов'язані із заподіянням або утриманням від заподіяння шкоди об'єктам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність. Саме ці обставини є тими юридичними фактами, внаслідок появи яких породжуються кримінально-правові відносини. З огляду на те, що ОРД передбачена чинним законодавством, вона не може бути протиправною, навпаки, вона є суспільно корисною. Цей фактор вказує на те, що випадки вчинення кримінальних протиправних деліктів особами, які їх здійснюють, саме до такого виду діяльності мають лише опосередковане відношення, оскільки не передбачає кримінальної протиправної поведінки, тому формулювання «кримінальні протиправні діяння, вчинені під час здійснення ОРД», на нашу думку, є не зовсім точним. Кримінально караний делікт у сфері, що нами досліджується, можна вчинити лише у разі порушення висунутих вимог.

З огляду на зазначене питання правової кваліфікації зловживання службовими особами владою або службовим становищем чи перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу (ст.ст. 364, 365 Кримінально кодексу України (далі – ККУ), службової недбалості (ст. 367 ККУ), розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ст. 387 ККУ), приховування злочину

(ст. 396 ККУ) чи вчинення інших кримінальних протиправних деліктів проти особи, власності, інтересів державної влади й інтересів державної служби тощо, які, безсумнівно, можуть відбуватися у разі порушення умов правомірності проведення оперативно-розшукових заходів, перебувають за межами кримінально-правового забезпечення ОРД ДПСУ.

Наведена аргументація дозволяє визначити певні межі поняття, що аналізується, та наукової роботи, яка нами досліджується. Зокрема, вони розкриваються в ситуаціях утримання від учинення кримінального протиправного делікту, а також суспільних відносинах, що виникають під час здійснення ОРД уповноваженими підрозділами ДПСУ, внаслідок чого заподіюється шкода об'єктам, які охороняє кримінальне право. Реалізація ж норм кримінального права за таких обставин може відбуватися лише в межах позитивних (запобіжних) кримінально-правових відносин [1, с. 159–173], а також правових відносин, що виникають у разі здійснення діянь, які заподіюють правомірну шкоду [2; 3; 4; 5; 6] (частина відновлювальних правовідносин).

Огляд останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти оперативно-розшукових, кримінально-правових та кримінально-процесуальних проблем діяльності правоохоронних органів досліджували С.В. Албул, К.В. Антонов, О.М. Бандурка, Б.І. Бараненко, В.О. Біляєв, В.І. Галаган, В.О. Глушков, М.Л. Грібов, А.А. Гриненко, В.М. Гринчак, О.М. Джужа, Е.О. Дідоренко, О.Ф. Долженков, В.П. Захаров, А.В. Іщенко, М.О. Кисельов, О.В. Кириченко, І.П. Козаченко,

О.І. Козаченко, В.В. Колосков, Л.М. Лобойко, А.О. Ляш, І.І. Митрофанов, Є.С. Назимко, Д.Й. Никифорчук, С.В. Обшалов, Ю.Ю. Орлов, Н.А. Орловська, В.Л. Ортинський, В.А. Пентегов, М.А. Погорецький, В.В. Половников, Е.В. Рижков, В.Г. Самойлов, І.В. Сервецький, Є.Д. Скулиш, О.П. Снігерьев, М.В. Стацак, М.П. Стрельбицький, С.Р. Тагієв, В.В. Тіщенко, С.І. Халимон, Ю.Е. Черкасов, В.О. Черепанов, М.П. Шилін, І.Р. Шинкаренко, В.В. Шендрік, М.Є. Шумило та інші науковці. Питанням діяльності ДПСУ в системі суб'єктів забезпечення національної безпеки України присвятили свої наукові праці В.П. Городнов, В.А. Кириленко, М.М. Литвин, В.М. Серватюк, А.М. Притула, О.М. Шинкарук та інші вчені. Проте в теорії службово-бойової діяльності досі не існує чіткого і визнаного поняття кримінально-правового забезпечення службово-бойової діяльності та ОРД ДПСУ.

Формулювання завдання дослідження.

Метою статті є пошук методологічних підходів до розуміння складових частин поняття кримінально-правового забезпечення ОРД ДПСУ за допомогою суміжних дефініцій правореалізації.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи другий елемент кримінально-правового забезпечення ОРД ДПСУ [7, с. 140–148], зазначимо, що правореалізація виражається в таких формах, які виокремлюються в теорії права за складністю та спрямованістю дій суб'єкта: 1) проста, безпосередня (без участі держави) – додержання, виконання, використання; 2) складна, опосередкована (за участі держави) – застосування норм права [8, с. 413]. Впровадження засобів кримінально-правового забезпечення ОРД ДПСУ здійснюється лише в межах відповідних правових відносин. Їхніми суб'єктами в такій ситуації є, з одного боку, службові особи ДПСУ, які здійснюють ОРД, а також особи, які конфіденційно сприяють їм у цьому, а з іншого, – держава в особі уповноважених міжрайонних оперативно-розшукових відділів, оператив-

но-розшукового управління, регіонального управління Департаменту оперативної діяльності ДПСУ. Зміст цих правових відносин – взаємні права й обов'язки, якими наділяються зазначені суб'єкти.

Проаналізуємо вказані форми реалізації норм кримінального права під час здійснення ОРД ДПСУ. Так, О.Ф. Скакун зазначає: «Застосування норм права (правозастосовна діяльність) – владно-організаційна діяльність уповноважених державних органів, організацій і посадових осіб, яка здійснюється в процедурно-процесуальному порядку і полягає у реалізації норм права шляхом винесення юридичних рішень щодо конкретних суб'єктів з конкретних питань. З погляду формальної логіки, це підведення конкретного життєвого випадку під загальну правову норму і винесення на цій підставі акта застосування норм права. Застосування норм права є особливою (опосередкованою) формою правореалізації, а регулювання з допомогою акта застосування права є піднормативно-правовим» [8, с. 415].

Норми кримінального права застосовуються у разі притягнення особи до кримінальної відповідальності, звільнення від неї, призначення та звільнення від покарання, зняття судимості [9, с. 43], а також під час вирішення питання про наявність або відсутність обставин, що елімінують кримінальну протиправність діяння. Елімінація – це видалення, виключення, усунення чого-небудь. [10, с. 127–131]. На практиці під час застосування норми кримінального права в конкретному випадку немає потреби визначати ступінь суспільної небезпеки та немає необхідності оцінювати його в кожному окремому випадку, оскільки презюмується, що кримінальне протиправне діяння є суспільно небезпечним, адже це вже визначив законодавець, а ступінь такої суспільної небезпеки виражений в санкції кримінально-правового нормативу [11, с. 117].

Для застосування норми кримінального права необхідні владні повноваження того, хто її застосовує, і можливість у відповідних

ситуаціях примусово вплинути для впровадження приписів закону у врегульовані суспільні відносини. Ці повноваження полягають не лише в реальній можливості привести норму кримінального права в дію, але й в особливому праві вирішувати питання про відповідність закону до тих відносин або тих фактів, з приводу яких він реалізується. Такими повноваженнями наділений лише суд [1, с. 207–223]. Правозастосування, уміщуючи дотримання, виконання та використання, зберігає свою владну специфіку, залишаючись організаційно оформленою й охоплюючою всі інші форми правореалізації державною діяльністю. Інше незалежно від юридичної сили може призвести до змішування правових актів, виданих органами державної влади й управління, й актів додержання, використання, виконання окремими громадянами [1, с. 217].

Особи, які здійснюють ОРД, такими повноваженнями не наділені, тому безпосередньо та повною мірою не застосовують закон про кримінальну відповідальність. Проте варто визнати, що вони беруть участь на окремих початкових стадіях цієї форми правореалізації – виявленні та розкритті кримінального протиправного делікту (юридичний факт для застосування норми права) [12, с. 187–199], розшуку осіб, які переховуються від органів досудового слідства, прокурора або суду та/або ухиляються від виконання покарання. Такі дії фактично завжди здійснюються в межах негативних (відновлювальних) правовідносин. Отже, відбувається зворотний процес впливу в тому, що нами досліджується. У вказаних ситуаціях не кримінальне право забезпечує ОРД, а, навпаки, вже ОРД спрямована на забезпечення виконання завдань законодавства про кримінальну відповідальність. Саме в такому контексті виконана більшість з відомих робіт, в яких розглядається співвідношення кримінально-правових і оперативно-розшукових відносин [13, с. 129–137; 14, с. 134–136]. Так, кримінально-правові відносини, що виникли в момент учинення

кримінального правопорушення, доволі часто є теоретичною абстракцією, і щоб вони такими не залишилися, й здійснюється ОРД [15, с. 48–52].

Виконання (обов'язків) – це вчинення активних дій, що наказуються нормами права, в інтересах правомочної сторони. Тобто виконання обов'язків передбачає активну поведінку суб'єкта незалежно від його бажання [8, с. 415]. Виконання права полягає в поведінці суб'єктів відновлювальних кримінально-правових відносин, яка спрямована на реалізацію юридичних прав і обов'язків, закріплених у нормі кримінального права після ухвалення рішення в стадії застосування [16, с. 17]. Це вважається завершальною стадією реалізації права, що настає після його застосування. Для виконання характерні відновлювальні кримінально-правові відносини. Виконання прав і обов'язків, передбачених нормою кримінального права, означає реалізацію санкції нормативу Особливої частини закону про кримінальну відповідальність [17, с. 172–183].

Так, у зазначеному випадку особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, є водночас і суб'єктом виконавчих кримінально-правових відносин. Детальне правове регулювання здійснення у такому разі ОРД органами Державної кримінально-виконавчої служби України, як справедливо зазначає І.П. Баглай, є важливим засобом повного і правильного втілення законів та підзаконних актів з питань виправлення і ресоціалізації засуджених. Це забезпечує єдиний порядок і узгодженість дій всіх підрозділів установ виконання покарань та слідчих ізоляторів, визначає конкретні шляхи подальшого вдосконалення їх роботи щодо забезпечення безпеки засуджених, персоналу установ та інших осіб [18, с. 225], тобто є одним із способів забезпечення виконання покарань. З огляду на це у разі виконання норм кримінального права унеможлиблюється дискусія про кримінально-правове забезпечення ОРД.

Додержання (заборон) – це стримування від дій, що заборонені нормами права,

суворе додержання встановлених заборон. Тобто додержання передбачає пасивну поведінку суб'єкта незалежно від його бажання [8, с. 415]. Фактично ця форма реалізує заборонні норми. Реалізація юридичних обов'язків здійснюється шляхом утримання одних суб'єктів від дій, які б могли перешкоджати вільному використанню суб'єктивних прав іншими суб'єктами або могли б призвести до необхідності застосування санкцій [19]. Отже, додержання приписів норми кримінального права розуміється як правомірна поведінка особи, яка проявляється в непорушенні запропонованих норм кримінального права [20, с. 114].

Що стосується теми цього дослідження, то додержання полягає в тому, що особи, які здійснюють ОРД, утримуються від учинення кримінально каранних деліктів. Тобто, як вірно зазначає О.О. Чистяков, фізична особа та держава взаємодіють з приводу необхідності додержання норм кримінально-правових заборон [21, с. 40]. Для цієї форми правореалізації характерні запобіжні (позитивні) кримінально-правові відносини. Здебільшого ОРД не є об'єктом спеціального впливу. Особи під час її здійснення на загальних підставах підлягають позитивній кримінальній відповідальності, утримуючись від учинення кримінально караного делікту. Так, І.І. Митрофанов зазначає, що запобіжні правовідносини виникають з моменту введення норми кримінального права в дію між особою, яка є потенційним суб'єктом кримінального правопорушення, та державою. Їхнім змістом є відповідні кореспондуючі права й обов'язки вказаних суб'єктів. Якщо в межах цих відносин відбувається порушення кримінально-правової заборони, то виникають відновлювальні кримінально-правові відносини, в рамках яких і реалізується кримінальна відповідальність особи, яка порушила цю заборону [1, с. 172–173].

Однак як іноді з будь-якого правила трапляються винятки. Це стосується двох таких обставин:

1) у законодавстві про кримінальну відповідальність закріплена норма, що встановлює покарання за окремі випадки зловживання у сфері, що нами розглядається. Це розголошення даних ОРД, досудового розслідування, вчинене суддею, прокурором, слідчим, працівником оперативно-розшукового органу незалежно від того, чи брала ця особа безпосередню участь в ОРД, досудовому розслідуванні (ч. 2 і ч. 3 Ст. 387 ККУ), а також введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (Ст. 384 ККУ). Додержання зазначених у ній заборон є фактично спеціальним кримінально-правовим забезпеченням ОРД ДПСУ. Такі дії можуть здійснювати, зокрема й особи, які уповноважені на проведення оперативно-розшукових заходів. Відносини, що виникають при цьому, вже докладно розглядалися в кримінальному праві [22; 23], а тому нами в цій роботі не досліджуватимуться. Водночас із цього питання в кримінальному праві є й інші думки. Зокрема, деякі автори наводять класифікацію норм кримінального права, дотримання яких забезпечує ОРД. Так, адаптуючи погляди С.С. Кузьміна, який поділяє їх на три групи [24, с. 19–20], до норм КК України, на нашу думку, належать такі: а) норми закону про кримінальну відповідальність, що безпосередньо забезпечують ОРД шляхом установлення заборон на розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (ч. 2 і ч. 3 Ст. 387 ККУ), а також на введення в оману суду або іншого уповноваженого органу (Ст. 384 ККУ); б) норми КК України, що регулюють ОРД в межах правоохоронної діяльності шляхом установлення відповідальності за опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, приватному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ст. 342 ККУ), втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника дер-

жавної виконавчої служби, приватного виконавця (Ст. 343 ККУ), погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу (Ст. 345 ККУ), умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця (Ст. 347 ККУ), зазіхання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (Ст. 348 ККУ), захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника (Ст. 349 ККУ), невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (Ст. 380 ККУ), розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (Ст. 381 ККУ), дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань (Ст. 392 ККУ); в) інші положення законодавства про кримінальну відповідальність (окремі кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина з використанням службового становища (ст. ст. 162, 163, ч. 3 Ст. 171, ч. 3 Ст. 176 ККУ та тощо)), кримінальні правопорушення проти громадської безпеки держави (ст. ст. 255, 257, 258³, 260 ККУ тощо), кримінальні правопорушення у сфері службової та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст. ст. 364, 365, 367 ККУ та ін.), кримінальні правопорушення проти правосуддя (ст. ст. 371, 372 ККУ тощо);

2) виняток стосується проведення оперативно-розшукових заходів. Так, особи, які беруть участь в окремих з них, часто вчиняють діяння, що за своїм характером межують бути кримінальними і протиправними, тому в таких ситуаціях принциповим є додержання правових заборон, оскільки, перейшовши кримінально карану межу, особа може стати суб'єктом кримінального правопорушення. Такі випадки характерні для дотримання норм закону про кримінальну відповідальність, які врегульовують інститут незакінченого кримінального правопорушення, спі-

вучасті в кримінальному правопорушенні й інститут обставин, що елімінують кримінальну протиправність діяння. Наприклад, не дотримуючись домовленостей про готування до кримінального правопорушення, що відмежовує кримінально протиправне діяння від виявлення наміру, особа, яка бере участь в проведенні перевіркової (контрольної) закупівлі або оперативного експерименту, може вчинити провокацію кримінального правопорушення. У разі неврахування норм про співучасть у кримінальному правопорушенні правомірні дії особи, яка оперативним шляхом проникла до певної групи осіб, можуть трансформуватися в підбурювання до кримінального правопорушення або до організації його вчинення.

Використання (дозволів) – це використання можливостей, наданих нормами права, здійснення суб'єктивних прав для задоволення власного інтересу. Використання передбачає як активну, так і пасивну поведінку [8, с. 415]. Використання норм кримінального права під час здійснення ОРД полягає в реалізації суб'єктивних прав, які надані учасникам правових відносин. Такими є права на заподіяння шкоди за наявності обставин, що елімінують кримінальну протиправність діянь, передбачених статтями Розділу VIII КК України [2; 3; 4; 5; 6]. Особливо це стосується виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (Ст. 43 ККУ) як обставини, що елімінує кримінальну протиправність діяння.

Використання цих прав є реалізацією можливостей та дозволів, які законодавець надає учасникам правових відносин. Загалом використання норм кримінального права залежить від розсуду суб'єкта, який може й відмовитися від такого. Однак для особи, що здійснює ОРД, в певних ситуаціях це право може трансформуватися в обов'язок. Проблеми використання норм про обставини, що елімінують кримінальну протиправність діяння під час здійснення ОРД, раніше частково

розглядалися у кримінальному праві [25; 26; 27; 28].

Водночас варто звернути увагу на те, що заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових заходів здебільшого відбувається в межах суспільних відносин, які прямо не врегульовані жодною з обставин, передбачених у Розділі VIII КК України, що елімінує кримінальну протиправність діяння. Саме такий стан речей і є основною причиною обговорення кримінально-правового забезпечення подібних відносин. Визначившись із формами реалізації норм кримінального права, за яких відбувається забезпечення ОРД, дамо відповідь на питання, чи всі її види може забезпечувати кримінальне право.

Одна з найповніших класифікацій, що взята нами за основу для подальшого дослідження, запропонована О.Ю. Шуміловим. Зокрема, науковець виокремлює кримінально-розшукову роботу (діяльність), змішану ОРД та некримінально-розшукову роботу [29, с. 125–162]. Автор наголошує, що кримінально-розшукова робота полягає в здійсненні гласної або негласної діяльності суб'єктами, уповноваженими на те Законом «Про оперативно-розшукову діяльність», з попередження та виявлення кримінальних протиправних деліктів, розшуку осіб, які їх вчинили та/або переховуються від правосуддя або виконання покарань [29, с. 131].

Змішана ОРД пов'язана не лише з кримінальними і протиправними деліктами, але й з виявленням інших правопорушень або загроз безпеці соціуму чи державі. Так, О.Ю. Шумілов визначає такі напрями цього виду діяльності: інформаційно-аналітична робота із забезпечення безпеки держави, оперативно-розшуковий напрям забезпечення власної безпеки, посвідчувально-розшукова робота, забезпечення режимів у кримінально-виконавчій системі шляхом здійснення ОРД, здійснення ОРД в екстремальних умовах (надзвичайних ситуаціях, бойовій обстановці, умовах воєнного стану), оперативно-розшукова протидія корупції [29, с. 135–146].

Автор констатує, що некримінально-розшукова робота не призначена для захисту від кримінальних протиправних зазіхань [29, с. 146–160]. У її зміст входять такі напрями: адміністративна оперативно-перевірочна робота, довідково-інформаційна робота із закордонними контрагентами, робота з підготовки та надання результатів ОРД в господарському та цивільному процесі.

Детально не аналізуючи наведені види та напрями ОРД, зазначимо, що кримінальне право забезпечує кожен з них. Це відбувається в межах запобіжних (позитивних) правових відносин і полягає в тому, що закон про кримінальну відповідальність встановлює межі, яких особи, які здійснюють ОРД, мають дотримуватися.

Водночас забезпечення, що розглядається нами, не можна вважати абсолютним, оскільки використання норм кримінального права як форми їхньої реалізації в цілому можливе не у всіх видах ОРД. Так, право на заподіяння шкоди виникає лише в тих випадках, коли порушується питання про захист об'єктів кримінально-правової охорони та у разі виконання спеціального завдання. Такі ситуації можливі практично у всіх випадках кримінально-розшукової, а також в більшості варіантів змішаної та некримінально-розшукової діяльності. Попри те, що в останніх двох варіантах ОРД не завжди здійснюється відносно кримінальних протиправних діянь, її мета та завдання спрямовані на захист об'єктів, що охороняються кримінальним правом.

Висновки. Отже, на нашу думку, кримінально-правовому забезпеченню ОРД притаманні лише дві форми реалізації норм кримінального права – додержання та використання. У разі реалізації кримінального права у формі виконання або застосування відбувається зворотний процес. У суспільних відносинах, що виникають при цьому, особи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, беруть участь у забезпеченні виконання завдань матеріального або виконавчого кримінального права.

Анотація

У статті розглядаються питання розуміння другого елемента кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України.

Метою статті є пошук методологічних підходів до розуміння складових частин поняття кримінально-правового забезпечення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України за допомогою суміжних дефініцій правореалізації.

Аналізуються поняття і питання додержання, виконання, використання, застосування норм права.

Визначаються межі поняття, зміст якого розкривається у випадках утримання від учинення кримінального протиправного делікту, а також суспільних відносинах, що виникають під час здійснення оперативно-розшукової діяльності уповноваженими підрозділами Державної прикордонної служби України, внаслідок чого заподіюється шкода об'єктам, які охороняє кримінальне право.

Звертається увага на те, що заподіяння шкоди під час проведення оперативно-розшукових заходів здебільшого відбувається в межах суспільних відносин, які прямо не врегульовані жодною з обставин, передбачених у Розділі VIII Кримінального кодексу України, що елімінує кримінальну протиправність діяння.

Акцентується на тому, що кримінальне право забезпечує кожен з наведених у статті видів та напрямів оперативно-розшукової діяльності в межах запобіжних (позитивних) правових відносин і полягає в тому, що закон про кримінальну відповідальність встановлює межі, які особи, які здійснюють ОРД, мають дотримуватися.

Робиться висновок, що кримінально-правовому забезпеченню оперативно-розшукової діяльності притаманні лише дві форми реалізації норм кримінального права. Це додержання та використання. Під час реалізації кримінального права у формі виконання або застосування відбувається зворотний процес. У суспільних відносинах, що виникають при цьому, особи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, беруть участь в забезпеченні виконання завдань матеріального або виконавчого кримінального права.

Ключові слова: правореалізація, додержання, виконання, використання, застосування норм права.

Hrynkiv O.O. Law implementation in the operational search activity of the State Border Guard Service of Ukraine

Summary

The article is about the issues of understanding the second element of the criminal-law support of operative-search activity of the State Border Guard Service of Ukraine.

The purpose of the article is to find methodological approaches to understanding the components of the concept of criminal-law support of operative-search activity of the State Border Guard Service of Ukraine with the help of related definitions of law implementation. The concepts of observance, enforcement, use, application of law are analyzed.

The limits of the concept, the content of which is revealed in the cases of abstention from committing a criminal offense, as well as the public relations that arise during the conduct of operational-search activity by authorized units of the State Border Service of Ukraine, which causes damage to the objects protected by criminal law.

Attention is drawn to the fact that causing damage during the conduct of investigative activities mostly occurs within the framework of public relations, which are not directly regulated by any of the circumstances stipulated in Section VIII of the Criminal Code of Ukraine, which eliminates the criminal wrongful act.

It is emphasized that criminal law provides each of the types and directions of investigative activity within the scope of preventive (positive) legal relations, which are in the article, and consists in the fact that the law on criminal liability establishes boundaries, and persons who carry out operative-investigative activity have stick to them.

It is concluded that only two forms of implementation of the rules of criminal law are inherent in the criminal-law support of operative-search activity. It is adherence and use. There is a reverse process during the realization of criminal law in the form of enforcement or enforcement. In the social relations that arise, persons who carry out operative-search activities are involved in ensuring the fulfillment of tasks of substantive or enforcement criminal law.

Key words: law enforcement, adherence, enforcement, use, application of the rules of law.

Список використаних джерел:

1. Митрофанов І.І. Актуальні проблеми регулювання відповідальності у кримінальному праві : монографія. Одеса : Видавництво «Фенікс», 2017. 450 с.
2. Абакумова Ю.В. Проблеми кваліфікації злочинів, учинених під час виконання спеціального завдання. *Держава та регіони* : науково-практичний журнал. 2010. № 2. С. 54–57.
3. Баулин Ю.В. Обстоятельства, исключающие преступность деяния. Харьков : Основа, 1991. 360 с.
4. Мантуляк Ю.В. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації як обставина, що виключає злочинність діяння : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2006. 17 с.
5. Лісова Н.В. Крайня необхідність як обставина, що виключає злочинність діяння : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2007. 20 с.
6. Лемеха Р.І. Тяжкі наслідки у законодавчій конструкції статті 43 КК України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. Випуск 1. С. 324–333.
7. Гриньків О.О. До розуміння поняття кримінально-правничого фундаменту оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України. *Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України*. 2019. № 19. С. 140–148.
8. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник. Київ : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. 520 с.
9. Наумов А.В. Применение уголовно-правовых норм. По материалам следственной и прокурорско-судебной практики : учебное пособие. Волгоград : Изд-во ВСШ МВД СССР, 1973. 176 с.
10. Дмитренко А.П. Применение уголовно-правовых норм, регламентирующих обстоятельства, исключающие преступность деяния, как форма их реализации. *Российский криминологический взгляд*. 2007. № 2. С. 127–131.
11. Рудковська М.Р. Суспільна небезпека як ознака поняття злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2017. 187 с.
12. Митрофанов І.І. Уголовное правонарушение как юридический факт для начала реализации уголовной ответственности. *Библиотека криминалиста* : научный журнал. 2013. № 2 (7). С. 187–199.
13. Возный А.Ф. Оперативно-розыскная деятельность и уголовно-правовое отношение : *сборник статей адъюнктов и соискателей*. Москва, 1968. С. 129–137.
14. Титова Н.В. Проблемы сопоставления оперативно-розыскных, уголовно-процессуальных и уголовно-правовых правоотношений. *Вестник Московского университета Министерства внутренних дел России*. 2009. № 4. С. 134–136.

15. Возный А.Ф. Роль оперативно-розыскной деятельности в реализации уголовно-правовых отношений. *Юридические гарантии применения советских правовых норм и укрепление социалистической законности* : тез. докл. и сообщ., г. Киев, 5–7 октября 1971 г. Киев, 1971. С. 48–52.
16. Сулейманов Т.А. Реализация уголовно-правовой нормы в форме исполнения. *Российский следователь*. 2006. № 9. С. 17–20.
17. Сулейманов Т.А., Павлухин А.Н., Эриашвили Н.Д. Механизм и формы реализации норм уголовного права : монография. Москва : ЮНИТИ-ДАНА ; Закон и право, 2007. 288 с.
18. Баглай І.П. Правове регулювання оперативно-розшукової діяльності в установах виконання покарань. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2011. Вип. 1. С. 249–256.
19. Шилінгов В.С. Проблеми реалізації норм права. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/6783/1/%2В%20АКТУАЛЬНІ%20ПИТАННЯ%20КОНСТИТУЦІЙНОГО_p108-110.pdf (дата звернення: 18.07.2019).
20. Литвинов А.С. Механизм и формы реализации норм уголовного права : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва, 2012. 217 с.
21. Чистяков А.А. Теоретические и методологические проблемы учения об уголовной ответственности и механизме, формирующем ее основание : автореф. дисс. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Рязань, 2003. 56 с.
22. Ляш А.О. Недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. 2013. № 1 (7). 14 с. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2013/n1/13laovdr.pdf> (дата звернення: 18.07.2019).
23. Бражник А.А. Кримінальна відповідальність за розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування (Ст. 387 КК України): аналіз складу злочину : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2015. 237 с.
24. Проблемы применения уголовного закона при осуществлении оперативно-розыскной деятельности : материалы регион. круглого стола, г. Рязань, 9 апреля 2015 года / под ред. Е.Н. Билоуса, Г.С. Шкабина. Рязань, 2015, 109 с.
25. Миньковский Г.М. Криминальная милиция (полиция): проблемы организации, функции, содержания и формы деятельности. Москва : Академия МВД СССР, 1991. 282 с.
26. Вандышев А.С. Проблема обстоятельств, исключающих преступность деяния при осуществлении оперативно-розыскной деятельности. *Проблемы теории и практики оперативно-розыскной деятельности* : сборник научных трудов / под ред. К.К. Горяинова, И.А. Климова. Москва : Гос. учреждение «Всерос. науч.-исслед. ин-т МВД России», 2002. 239 с.
27. Шкабин Г.С. Уголовно-правовой институт крайней необходимости в деятельности органов внутренних дел : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Москва, 2004. 191 с.
28. Плешаков А.М., Шкабин Г.С. Институт крайней необходимости в российском уголовном праве. Москва : Юрлитинформ, 2006. 240 с.
29. Шумилов А.Ю. Оперативно-розыскная наука в Российской Федерации : монография : в 3 т. Москва : Издат. дом Шумиловой И.И., 2013. Т. 1 : Оперативно-розыскная деятельность и формирование науки о ней. 455 с.